

О.М. Петрук, д.е.н., проф.

Державний університет «Житомирська політехніка»

В.В. Хвіст, аспірант

Державний університет «Житомирська політехніка»

Теоретичні засади амортизаційної політики: стан проблеми та напрями удосконалення

Стаття присвячена теоретико-методичним засадам процесу формування амортизаційної політики держави і підприємства. Розглянуто питання ролі держави у формуванні амортизаційної політики підприємства. Виявлено, що генезис амортизаційної політики в Україні забезпечив певний рівень самостійності підприємств у питаннях її формування. Однак діючі підходи до амортизації не мають системного характеру та де факто держава впливає на формування амортизаційного фонду тільки на початковому етапі через визначення сум амортизації. У підсумку на підприємствах не формуються реальні амортизаційні фонди у складі резервів. Зроблено висновок, що амортизаційна політика є складовою частиною державної інвестиційної політики, тому держава має застосовувати відповідний інструментарій для належного забезпечення її реалізації на мікро- та макрорівнях. Його метою є формування амортизаційної політики окремого підприємства для ефективного управління процесом оновлення основних засобів, впровадження наукових розробок і новітніх технологій у виробництво тощо. На підставі критичного аналізу діючої в Україні Концепції амортизаційної політики запропоновано розвиток окремих її елементів шляхом запровадження механізму регулювання формування амортизаційного фонду підприємства. Застосування подібного механізму передбачає використання інструментів регулювання прямої дії, серед яких ключовими є: заборона використання акумульованих до амортизаційного фонду підприємства коштів не за цільовим призначенням; визначення переліку напрямів інвестування акумульованих підприємствами коштів в амортизаційних фондах до моменту їх використання за цільовим призначенням з метою компенсації втрачених вигід на період зберігання фінансових ресурсів у резервах. Це в свою чергу потребуватиме трансформації відображення в бухгалтерському обліку і статистиці процесів нарахування та використання амортизаційних відрахувань; призначення контролюючого органу за дотриманням цільового використання коштів з амортизаційного фонду; закріплення запропонованих змін в законодавстві та нормативних актах різних рівнів.

Ключові слова: амортизаційна політика; концепція амортизаційної політики; відтворення; основні засоби; інвестування.

Актуальність теми. На зміну перманентним спробам реформування вітчизняної економіки прийшла викликана війною економічна криза. Рівень останньої та глибину її далекосяжних наслідків як для економіки, так і соціуму в цілому поки важко спрогнозувати. Однак вже на сьогодні відомі соціально-економічні втрати України внаслідок російської агресії. За даними Офісу Президента росія вже завдала Україні збитків приблизно на 1 трильйон доларів [13]. Значна частка зі знищених активів – це основні засоби. Вже зараз на звільнених територіях (пізніше, по завершенню війни, по всій країні) виникає потреба у мобілізації фінансових ресурсів для реновації основних засобів. Амортизація була та залишається одним із основних фінансових джерел відтворення основних засобів. Водночас через лібералізацію відносин у цій сфері відсутня системність та дієвий механізм ефективного використання акумульованих через амортизацію ресурсів для використання саме на реновацію основних засобів. Зазначене актуалізує удосконалення амортизаційної політики на мікро- та макрорівнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. На сьогодні проблеми розвитку амортизаційної політики підприємств [1, 7, 12, 14, 17, 20] та держави [4, 5, 8–10, 16] знаходяться у центрі уваги значної кількості науковців. Однак залишається актуальним вивчення та виявлення напрямів розвитку функціонування національної амортизаційної системи та удосконалення амортизаційної політики у контексті посилення інвестиційної безпеки держави та підприємств. Деталізації потребують стратегічні цілі амортизаційної політики та механізм їх реалізації.

Метою статті є уточнення основних напрямів реалізації концепції амортизаційної політики в сучасних соціально-економічних умовах.

Викладення основного матеріалу. Існує значна кількість достатньо обґрунтованих визначень поняття «амортизаційна політика». Серед ранніх робіт вітчизняних науковців, присвячених цій темі, варто виокремити праці З.М. Борисенко [2] та Н.Г. Виговської [3]. Так Н.Г. Виговська виходила з того, що

політика – це мистецтво управління будь-яким процесом. Відповідно «амортизаційна політика – це складова частина загальнодержавної політики формування власних фінансових ресурсів, яка полягає в оптимізації потоку власних засобів, що реінвестуються у виробничу діяльність» [3, с. 50]. Серед нормативних актів знаходимо однойменний документ, Указ Президента України «Про Концепцію амортизаційної політики», який, однак, не містить окремого визначення цієї дефініції. Це означає, що поняття амортизаційної політики потрібно визначати непрямо – через сукупність елементів процесу, що регламентується відповідним нормативним актом.

Вказаний нормативний акт фактично визначає статус амортизації як фінансового ресурсу для «інвестицій в основний капітал за рахунок коштів власних амортизаційних фондів». Задекларований підхід дозволив багатьом авторам стверджувати, що «амортизаційна політика – це складова інвестиційної політики, що являє собою дії держави з регулювання процесу перенесення вартості засобів праці на створений продукт з наступним їх відновленням» [16, с. 188; 5, с. 46; 8, с. 73; 10, с. 197]. Для формування подібного підходу було декілька причин. По-перше, прагнення держави погодити з вимогами ринкової економіки діюче нормативно-методичне забезпечення, орієнтоване на інноваційно-інвестиційний розвиток. По-друге, врахувати під час реформування успішний закордонний досвід формування та реалізації амортизаційної політики.

Виходячи зі змісту амортизації [11], відповідна політика повноцінно може існувати тільки в разі її функціонування на двох рівнях: суб'єктів господарювання та держави. Без участі держави амортизаційна політика перетворилася б на елемент облікової політики підприємства. На думку Л.М. Пилипенко, «вона охоплює визначення й регламентацію таких важливих елементів, що сукупно формують систему амортизації, як термін амортизації (корисного використання об'єкта необоротних активів), методи її нарахування, порядок переоцінки накопиченої амортизації, порядок списання амортизації на витрати у розрізі їхніх об'єктів тощо» [12, с. 85]. Це є правильним у контексті генезису цього явища, коли необхідно було чітко визначати витрати основних засобів і своєчасне, у правильних пропорціях, перенесення їх на вартість продукції. З іншого боку, це дозволяє окремим дослідникам стверджувати, що «амортизація повинна виконувати двоєдину функцію – відобразити реальні витрати засобів праці на виробництво продукції та відшкодувати авансовані вкладення в основні фонди. Всі інші функції, що приписуються амортизації й покладаються не неї, їй не властиві. Так вона не може виконувати стимулюючу роль у процесі виробництва. Не є вона і джерелом доходу. Не її завдання і забезпечення розширеного відтворення основних фондів. Призначення амортизації – тільки облік витрат» [2].

Водночас весь світовий досвід підтверджує, що економічно розвинені країни вдало використовують амортизаційну політику як засіб стимулювання інвестування, запровадження інновацій та елемента макроекономічного регулювання. Дослідження О.Соколової доводить, що за рахунок амортизаційних відрахувань урядам промислово розвинених країн вдалося забезпечити розширене відтворення основного капіталу, а на його основі – валового внутрішнього продукту. Це стало основою довготермінового економічного зростання. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки перманентно, в середньому раз на десять років, проводяться амортизаційні реформи, у підсумку яких відбувається активізація інвестиційної діяльності, нарощування темпів економічного зростання. Все це підтверджує активну роль держави у відтворювальних процесах [16, с. 189]. Така політика дозволила Сполученим Штатам шляхом стимулювання корпоративного та приватного бізнесу добитися постійного оновлення основних засобів, що сприяло технічному, технологічному, інформаційному лідерству країни у глобальних масштабах.

На думку Ю.В. Петленко, в сучасних умовах розвитку економіки виникає потреба визначення змісту та принципів амортизаційної політики, які б враховували: 1) обґрунтованість фундаментальних засад амортизаційної політики України; 2) порядок визначення та норми амортизації; 3) порядок відшкодування зносу; 4) диференціацію підходів та методів нарахування амортизації, 5) напрямки цільового використання амортизаційних відрахувань [10, с. 197].

Аналіз світового досвіду здійснення інвестиційної політики, здійснений Н.О. Дугієнко, доводить, що існує два її типи: пасивна і активна [5, с. 46]. Значною мірою саме вони визначають тип стратегії амортизаційної політики на державному рівні. Вона може бути агресивною, помірною або консервативною. Агресивна політика застосовується в умовах невизначеності та передбачає прискорене нарахування амортизаційних відрахувань, що регулює темпи морального та фізичного зносу, з урахуванням терміну їх експлуатації. Прискорене нарахування амортизації є ефективним важелем стимулювання інвестиційних процесів, що сприяють активізації виробничих процесів. Вибір методу прискореної амортизації зумовлюється галузевими особливостями та потребами щодо оновлення основних засобів [10, с. 197].

Помірна політика характерна для стагнаційних умов розвитку економіки, за таких умов найбільш вживаними будуть лінійні методи нарахування амортизаційних відрахувань, що сприятимуть справедливому формуванню фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання.

Консервативна стратегія амортизаційної політики переважає в умовах перевиробництва, коли з'являється потреба у зниженні собівартості, відповідно амортизаційні відрахування перекладаються на наступні періоди, в які використовуватимуться засоби з вищим рівнем зносу [10, с. 197–198].

Як вже зазначалося, амортизація виконує різні функції на мікро- та макрорівнях, тому необхідно розрізняти амортизаційну політику держави та амортизаційну політику підприємства. На макрорівні амортизаційна політика передбачає класифікацію груп основних засобів та граничних строків їх використання у межах групи із відповідним закріпленням цього у законодавстві. На мікрорівні – це реалізується шляхом надання права підприємству вибирати методи нарахування амортизації та строки корисного використання основних засобів у межах, встановлених державою обмежень.

Основні етапи формування облікової амортизаційної політики на підприємстві:

- врахування основних факторів, що визначають передумови формування облікової амортизаційної політики;
- вибір і оптимальне поєднання способів, правил і методики нарахування та обліку амортизації;
- встановлення порядку використання амортизаційних відрахувань для відтворення основних засобів, забезпечення цільового використання коштів амортизаційних відрахувань залежно від умов господарювання і амортизаційної політики держави;
- оцінка ефективності амортизаційної політики шляхом застосування фінансових коефіцієнтів і нормативів безпеки.

Амортизаційна політика держави покликана забезпечити ефективне управління формуванням і використанням амортизаційних ресурсів з метою активізації інвестування для покращання макроекономічних показників. Вона слугує основою для розробки власної амортизаційної політики підприємством, виступаючи для останньої елементом зовнішнього середовища. Амортизаційна політика на державному рівні реалізується через певні методи й економічні інструменти. Серед них варто виокремити такі: умови визнання об'єктів необоротними активами для нарахування амортизації; надання суб'єктам господарювання самостійності у визначенні нормативних термінів корисної експлуатації їх основних засобів; використання єдиних методів оцінки основних засобів та інших необоротних активів; можливість і порядок проведення переоцінки основних засобів; методи амортизації; порядок віднесення витрат на ремонт і поліпшення засобів праці; надання податкових пільг при здійсненні капітальних інвестицій (в деяких країнах); визначення порядку використання амортизаційних відрахувань. [4, с. 167; 18, с. 576].

На формування амортизаційної політики, як на рівні держави в цілому, так і на рівні окремих підприємств, значно впливають умови їх функціонування. При цьому вирізняють зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування амортизаційної політики підприємства. До першої групи належать: інвестиційна та інноваційна політика держави; грошово-кредитна та податкова політика; рівень інфляції; стан науково-технічного прогресу; вид діяльності. До другої входять: обсяг необоротних активів; їх оцінка та переоцінка; строк служби активів, що підлягають амортизації; методи амортизації, дозволені законодавством [15, с. 78].

Після розгляду теоретичних засад функціонування амортизаційної політики здійснимо аналіз стану реалізації Концепції амортизаційної політики в Україні, що дозволить визначити її «вузькі місця» та відповідно напрями коригуючих дій з боку зацікавлених суб'єктів (табл. 1).

Таблиця 1

Стан реалізації Концепції амортизаційної політики в Україні [6]

№ з/п	Заплановані заходи	Стан виконання заходів
1	2	3
1	Створення економічної та правової бази для запровадження раціональних рівнів споживання, відшкодування та оновлення основного капіталу	Хронічне зростання зносу основних засобів за період після прийняття концепції свідчить про відсутність прогресу у досягненні заявленого завдання. Щодо правової бази потрібно визнати певний прогрес у її розвитку, наприклад, через внесення відповідних змін у податковому законодавстві. Однак задекларований закон «Про амортизацію» так і не був прийнятий
2	Обмеження державного регулювання у сфері амортизаційної політики та стимулювання інвестиційної ініціативи суб'єктів господарювання	Сьогодні амортизаційна політика держави стала настільки ліберальною, що про стимулювання інвестиційної ініціативи суб'єктів господарювання не йде мова. Навпаки, на рівні підприємств фактично відсутній механізм активізації інвестиційної політики через амортизаційну політику. Все зводиться до оптимізації податку на прибуток, при розрахунку якого враховуються амортизаційні відрахування

Закінчення табл. 1

1	2	3
3	Відмова від суцільного примусового нарахування амортизаційних відрахувань за єдиним методом та запровадження кількох методів нарахування амортизації, надання суб'єктам господарювання права вибору конкретного методу нарахування амортизаційних відрахувань, а також права самостійно встановлювати конкретні строки служби основного капіталу в визначених законом межах	У цьому напрямі, дійсно, відбулися значні зміни. На сьогодні підприємства самостійно обирають метод амортизації об'єкта основних засобів з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигід від його використання та можуть переглядати його у випадку зміни такого способу (п. 28 П(С)БО 7). Це може бути метод: прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий. Обрані методи амортизації для різних груп основних засобів фіксуються в наказі про облікову політику
4	Розмежування практики нарахування амортизаційних відрахувань відповідно до її економічної та податкової ролі	Нарахована сума амортизаційних відрахувань впливає на прибуток підприємства – чим вони більші, тим менший прибуток і навпаки. Зменшуючи прибуток, зростання амортизаційних відрахувань призводить до нарощення власних фінансових ресурсів підприємства. Отриману економію з податку на прибуток називають «податковим щитом», який є тим вищим, чим вищою є сума амортизаційних відрахувань. В самому цьому механізмі закладена певна суперечка між положеннями Податкового кодексу України і Концепцією амортизаційної політики
5	Стимулювання суб'єктів господарювання до застосування прискореної амортизації та її інвестиційного спрямування шляхом надання податкових знижок	Перша частина цього положення є логічною для підприємств тих галузей, які потребують швидкого оновлення основних засобів. Тут, імовірно, має йти мова про оптимальний метод нарахування амортизації, виходячи з фінансової політики підприємства та інших об'єктивних потреб. Податкові знижки, дійсно, можуть бути одним із інструментів стимулювання підприємств реінвестувати амортизаційні відрахування за цільовим призначенням. Однак саме такий механізм відсутній в Україні у принципі
6	Запобігання зростанню цін виробників шляхом надання можливості суб'єктам господарювання відносити прискорену амортизацію не на витрати виробництва, а на зменшення оподаткованої частини прибутку	Дослідження за допомогою формалізованих моделей дозволених методів нарахування амортизації доводять, що використання прискореної амортизації збільшує собівартість продукції протягом першої третини (половини) терміну корисного використання об'єкта основних засобів. Однак в подальшому зменшує собівартість продукції у наступних періодах (другій половині строку корисного використання об'єкта основних засобів). Тобто, у середньо- чи довгостроковій перспективі вплив зазначеного фактора на ціни нівелюється. Отже, цей процес важко піддається контролю з боку держави

З викладеного випливає, що основна проблема в діючій практиці реалізації амортизаційної політики на макро- та мікрорівнях полягає у відсутності системності та відповідного механізму її реалізації. Тобто, на сьогодні існують розрізнені елементи управління амортизаційним процесом без їх належного поєднання задля досягнення поставленої меті та окремих завдань. Діюча амортизаційна політика не досягає своєї мети – оновлення основних засобів на інноваційних засадах через низку причин.

Так будь-який управлінський процес передбачає належне його інформаційне забезпечення. Вітчизняна система бухгалтерського обліку та статистична інформація не містять достатніх даних: про рух, структуру, індексацію, переоцінку основних засобів, про розподіл підприємств за обраними методами нарахування амортизації тощо. В першу чергу через те, що на сьогодні бухгалтерський облік не передбачає нагромадження коштів в амортизаційному фонді. В умовах діючого порядку нарахування амортизаційних відрахувань амортизація не є відображенням зносу основних засобів, а функціонує лише як засіб розподілу авансованих в основні засоби коштів протягом цілого ряду калькуляційних періодів [14, с. 57].

Переважає більшість підприємств використовує накопичені кошти від амортизації на поповнення оборотних активів або інші господарські потреби. Не сприяє акумулюванню амортизаційних відрахувань у цільовому фонді їх знецінення від хронічної інфляції. І основне – державою не запропоновано механізм усунення перелічених вище проблем і належного контролю за цільовим використанням ресурсів з амортизаційного фонду. Таким чином, поставлено під сумнів саме інвестиційно-інноваційне спрямування амортизації, якщо вона не виконує функцію фінансового ресурсу для простого чи розширеного відтворення.

На цьому фоні найчастіше звучить рекомендація з посилення державою контролю за цільовим використанням коштів [4, с. 167; 16, с. 194]. Зосередження уваги тільки на цьому питанні не дасть бажаних результатів, адже контроль забезпечить тільки один ефект – цільове використання коштів. Дійсно, це призведе до покращання стану основних засобів, але мова йде про їх розширене відтворення як перманентний процес. Потрібне не тільки одномоментне посилення інвестиційного процесу, а підтримка постійного кругообороту основних засобів, на основі останніх досягнень науково-технічного прогресу.

Вже на сьогодні є і раціональні пропозиції з розв'язання поставлених проблем. Так В.М. Шаповал, Т.В. Герасименко, Л.А. Бондаренко пропонують на державному рівні запровадити контроль над формуванням і використанням амортизаційного фонду. Амортизаційні відрахування мають бути реальними, накопичуватися на рахунках, а не бути просто податковими звільненнями. Для цього потрібний спеціальний облік, де в законодавчому порядку підприємства будуть зобов'язані відображати суму амортизаційного фонду на окремому рахунку бухгалтерського обліку. Паралельно амортизаційні суми обов'язково повинні зараховуватися на спеціальні депозитні банківські рахунки без права їх зняття до закінчення амортизаційного періоду основних засобів. Причому держава зобов'язана забезпечити реальну їх прибутковість [19, с. 78].

Подібний же підхід знаходимо у Н.В. Швеця в поєднанні з методикою розрахунку величини очікуваного доходу від розміщення амортизаційного фонду на депозитних рахунках [20, с. 200].

Відокремлений фонд накопичення, призначений для фінансування капітальних вкладень, забезпечить їх окремий облік і відокремлення від оборотних коштів, які обслуговують поточну діяльність підприємств. У підсумку держава зможе контролювати використання коштів зі спеціального банківського рахунку за цільовим призначенням [19, с. 78].

Однак і в останніх пропозиціях є певні недоліки – вони значно обмежують свободу підприємств у способах мінімізації ризиків й вибору фінансових інструментів для отримання доходу. Якщо це буде не тільки банківський депозит, а й різноманітні цінні папери, то поживається вітчизняний фондовий ринок шляхом посилення перерозподільної функції. Внаслідок цього ще до моменту використання акумульованих у амортизаційному фонді коштів на реновацію основних засобів на рівні окремого підприємства вони будуть виконувати роль фінансового капіталу на грошовому ринку. Це назагал покращить макроекономічну ситуацію через додаткову мобілізацію ресурсів, пришвидшення оборотності капіталу, підвищить зайнятість, виробництво товарів і надання послуг тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У підсумку вивчення основних засад функціонування амортизаційної політики потрібно констатувати, що в Україні є значні успіхи на шляху пошуку власної моделі політики у цій сфері. В науковому товаристві склалася обґрунтована думка про необхідність активізації участі держави у цих процесах. В першу чергу існує потреба надання системності амортизаційній політиці на мікро- та макrorівнях для оптимального поєднання прав підприємств в реалізації власної фінансової політики з макроекономічними цілями держави.

Конкретні заходи, що дозволяють вирішити нагальні проблеми реалізації амортизаційної політики:

- потрібно актуалізувати відображення в бухгалтерському обліку і статистиці процесів нарахування та використання амортизаційних відрахувань;
- встановити перелік напрямів інвестування акумульованих підприємствами коштів в амортизаційних фондах до моменту їх використання за цільовим призначенням;
- розробити порядок та призначити контролюючий орган за дотриманням цільового використання коштів з амортизаційного фонду;
- регламентувати запропоновані вище зміни в законодавстві та нормативних актах різних рівнів.

Перспективним напрямом досліджень є виявлення впливу запропонованих змін на інвестиційну безпеку підприємств і держави у цілому.

Список використаної літератури:

1. *Бакай В.Й.* Методи формування амортизаційної політики на промислових підприємствах / *В.Й. Бакай* // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. : Економічні науки. – 2009. – № 5. – Т. 2. – С. 97–100.
2. *Борисенко З.М.* Амортизаційна політика / *З.М. Борисенко*. – К. : Наукова думка, 1993. – 135 с.
3. *Виговська Н.Г.* Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи : монографія / *Н.Г. Виговська*. – Житомир : ЖІПІ, 1998. – 188 с.
4. *Гавриловський О.С.* Основні шляхи розвитку та вдосконалення амортизаційної політики в Україні / *О.С. Гавриловський, Л.І. Лук'яненко* // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 22. – № 1. – С. 164–168.

5. Дугієнко Н.О. Амортизаційна політика як напрямок державного регулювання інвестиційної діяльності / Н.О. Дугієнко // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1 (3). – С. 45–51.
6. Концепція амортизаційної політики, схвалена Указом Президента України від 7 березня 2001 року N 169/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169/2001#Text>.
7. Матвійчук О.А. Роль амортизації в інвестиційному розвитку підприємств / О.А. Матвійчук ; ред. О.О. Беляєва та ін. // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. – Київ : КНЕУ, 2009. – Вип. 22. – С. 75–80.
8. Мискін Ю.І. Удосконалення концепції амортизаційної політики в Україні / Ю.І. Мискін, О.О. Мискіна // Проблеми економіки та управління. – 2017. – Вип. 4, № 873 (5). – С. 72–78.
9. Ніп'яліді О. Державне регулювання амортизаційної політики підприємств: проблеми та перспективи / О.Ніп'яліді // Економічний аналіз : зб. наук. праць каф. екон. аналізу і статистика Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2011. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 221–224.
10. Петленко Ю.В. Амортизаційна політика та її вплив на інвестиційні процеси в Україні / Ю.В. Петленко, О.В. Грабенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер. : Економічні науки. : зб. наук. пр. – Кіровоград : КНТУ, 2005. – Вип. 7. – Ч. 1. – С. 197–200.
11. Петрук О.М. Поняття та концепції амортизації у функціональних економічних науках / О.М. Петрук, В.В. Хвіст // Ефективна економіка. – 2021. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9142>.
12. Пилипенко Л.М. Концептуально-методологічні підходи формування амортизаційної політики підприємства та держава / Л.М. Пилипенко, О.І. Тивончук // Modern Economics : електронне наукове фахове видання з економічних наук. – 2018. – № 10. – С. 82–88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://modecon.mnau.edu.ua/conceptual-and-methodological-approaches/>.
13. Росія вже завдала Україні збитків приблизно на 1 трильйон доларів – ОП [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/rosija-vzhe-zavdala-ukrajini-zbitkiv-priblizno-na-1-trilijon-dolariv-op.html>.
14. Самофатова В.А. Амортизаційна політика: теоретичні засади та її роль в підвищенні ефективності діяльності підприємств / В.А. Самофатова, І.С. Кулакова // Економіка харчової промисловості. – 2015. – Т. 7. – Вип. 3. – С. 55–60.
15. Смоквіна Г.А. Амортизаційна політика, особливості здійснення та теоретичний досвід / Г.А. Смоквіна, С.Л. Трухачова // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України : Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції від 19-22 травня. – Одеса, 2015. – С. 576–577.
16. Соколова О. Амортизаційна політика в системі антикризового регулювання економіки / О.Соколова // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2012. – Вип. 1. – С. 187–195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_23.
17. Трачова Д.М. Державне регулювання процесу формування амортизаційної політики підприємства / Д.М. Трачова // Економіка і організація управління. – 2016. – № 2 (22). – С. 92–100.
18. Трохимчук В.Я. Сутність, складові елементи та проблеми формування амортизаційної політики / В.Я. Трохимчук. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/16602/1/338-576-577.pdf>.
19. Шаповал В.М. Амортизаційна політика: сутність, проблеми, напрями вдосконалення / В.М. Шаповал, Т.В. Герасименко, Л.А. Бондаренко // Науковий погляд: економіка та управління. – 2019. – № 2. – С. 72–80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_2_11.
20. Швець Н.В. Амортизаційна політика підприємства: проблемні питання / Н.В. Швець // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 6. – С. 199–202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2016_6_36.

References:

1. Bakaj, V.J. (2009), «Metody formuvannja amortyzacijnoi' polityky na promyslovyh pidpryjemstvah», *Visnyk Hmel'nyc'kogo nacional'nogo universytetu*. Ser. *Ekonomichni nauky*, No. 5, Vol. 2, pp. 97–100.
2. Borysenko, Z.M. (1993), *Amortyzacijna polityka*, Naukova dumka, K., 135 p.
3. Vygovs'ka, N.G. (1998), *Udoskonalennja obliku amortyzacii': stan, problemy, perspektvyv*, monografija, ZhITI, Zhytomyr, 188 p.
4. Gavrylovs'kyj, O.S. and Luk'janenko, L.I. (2015), «Osnovni shljahy rozvytku ta vdoskonalennja amortyzacijnoi' polityky v Ukraini», *Ekonomichnyj analiz*, Vol. 22, No. 1, pp. 164–168.
5. Dugijenko, N.O. (2008), «Amortyzacijna polityka jak naprjamok derzhavnogo reguljuvannja investycijnoi' dijal'nosti», *Visnyk Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu*, No. 1 (3), pp. 45–51.
6. Концепція амортизаційної політики, схвалена Указом Президента України від 7 березня 2001 року No. 169/2001, [Online], available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169/2001#Text>
7. Matvijchuk, O.A. (2009), «Rol' amortyzacii' v investycijnomu rozvytku pidpryjemstv», Bjelajajev, O.O. et al. (ed.), *Formuvannja rynkovoї ekonomiky*, zb. nauk. pr., KNEU, Kyi'v, Issue 22, pp. 75–80.
8. Myskin, Ju.I. and Myskina, O.O. (2017), «Udoskonalennja koncepcii' amortyzacijnoi' polityky v Ukraini», *Problemy ekonomiky ta upravljannja*, Issue 4, No. 873 (5), pp. 72–78.
9. Nipialidi, O. (2011), «Derzhavne reguljuvannja amortyzacijnoi' polityky pidpryjemstv: problemy ta perspektvyv», *Ekonomichnyj analiz*, zb. nauk prac' kaf. ekon. analizu i statystyka Ternop. nac. ekon. un-tu., Ternopil', Issue 9, Part 1, pp. 221–224.
10. Petlenko, Ju.V and Grabenko, O.V. (2005), «Amortyzacijna polityka ta i'i' vplyv na investycijni procesy v Ukraini», *Naukovi pracі Kirovograds'kogo nacional'nogo tehničnogo universytetu*. Ser. *Ekonomichni nauky*, zb. nauk. pr., KNTU, Kirovograd, Issue 7, Part 1, pp. 197–200.

11. Petruk, O.M. and Hvist, V.V. (2021), «Ponjattja ta koncepcii' amortyzacii' u funkcional'nyh ekonomichnyh naukah», *Efektivna ekonomika*, No. 8, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9142>
12. Pylypenko, L.M. and Tyvonchuk, O.I. (2018), «Konceptual'no-metodologichni pidhody formuvannja amortyzacijnoi' polityky pidpryjemstva ta derzhavy», *Modern Economics*, elektronne naukove fahove vydannja z ekonomichnyh nauk, No. 10, pp. 82–88, [Online], available at: <https://modecon.mnau.edu.ua/conceptual-and-methodological-approaches/>
13. Rosija vzhe zavdala Ukrai'ni zbytkiv pryblizno na 1 tryl'jon dolariv – OP, [Online], available at: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/rosija-vzhe-zavdala-ukrajini-zbitkiv-priblizno-na-1-triljon-dolariv-op.html>
14. Samofatova, V.A. and Kulakova, I.S. (2015), «Amortyzacijna polityka: teoretychni zasady ta i'i' rol' v pidvyshhenni efektyvnosti dijalnosti pidpryjemstv», *Ekonomika harchovoi' promyslovosti*, Vol. 7, Issue 3, pp. 55–60.
15. Smokvina, G.A. and Truhachova, S.L. (2015), «Amortyzacijna polityka, osoblyvosti zdijsnennja ta teoretychnyj dosvid», *Oblikovo-analitychne zabezpechennja innovacijnoi' transformacii' ekonomiky Ukrainy*, Materialy IX Vseukrai'ns'koi' naukovo-praktychnoi' internet-konferencii' vid 19–22 travnja, Odesa, pp. 576–577.
16. Sokolova, O. (2012), «Amortyzacijna polityka v systemi antykrizovogo reguljuvannja ekonomiky», *Visnyk Nacional'noi' akademii' derzhavnogo upravlinnja pry Prezydentovi Ukrainy*, Issue 1, pp. 187–195, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_23
17. Trachova, D.M. (2016), «Derzhavne reguljuvannja procesu formuvannja amortyzacijnoi' polityky pidpryjemstva», *Ekonomika i organizacija upravlinnja*, No. 2 (22), pp. 92–100.
18. Trohymchuk, V.Ja. «Sutnist', skladovi elementy ta problemy formuvannja amortyzacijnoi' polityky», L'viv, Nacional'nyj universytet «L'vivs'ka politehnika», [Online], available at: <https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/16602/1/338-576-577.pdf>
19. Shapoval, V.M., Gerasymenko, T.V. and Bondarenko, L.A. (2019), «Amortyzacijna polityka: sutnist', problemy, naprjamy vdoskonalennja», *Naukovyj pogljad: ekonomika ta upravlinnja*, No. 2, pp 72–80, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_2_11
20. Shvec', N.V. (2016), «Amortyzacijna polityka pidpryjemstva: problemni pytannja», *Visnyk Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalja*, No. 6, pp. 199–202, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2016_6_36

Петрук Олександр Михайлович – професор кафедри фінансів і кредиту Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-5351-5679>.

Наукові інтереси:

– питання теорії, методології фінансового забезпечення інвестування та економічної безпеки.

E-mail: rom@ztu.edu.ua.

Хвіст Вікторія Валентинівна – аспірант кафедри фінансів і кредиту Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-0491-4136>.

Наукові інтереси:

– питання теорії, методології фінансового забезпечення інвестування та економічної безпеки

Petruk O.M., Khvist V.V.

Theoretical principles of amortization policy: the state of the problem and directions for improvement

The article is devoted to the theoretical and methodological principles of amortization policy of the state and the enterprise. The question of the role of the state in amortization policy of the enterprise is considered. It is revealed that the genesis of amortization policy in Ukraine has provided a certain level of independence of enterprises in matters of its formation. However, the current approaches to amortization are not systemic and de facto the state influences the formation of the amortization fund only at the initial stage through the determination of amortization amounts. As a result, the enterprises do not form real amortization funds as part of reserves. It is concluded that the amortization policy is an integral part of the state investment policy, so the state should use appropriate tools to properly ensure its implementation at the micro and macro levels. Its purpose is to form an amortization policy of an individual enterprise to effectively manage the process of updating fixed assets, the introduction of scientific developments and new technologies in production, etc. On the basis of the critical analysis of the Concept of amortization policy operating in Ukraine, it was proposed to develop its separate elements by introducing a mechanism for regulating the formation of an enterprise's amortization fund. Such a mechanism involves the use of direct regulation tools, among which the key ones are: prohibition of the use of funds accumulated in the enterprise's amortization fund for other purposes; determination of the list of directions for investing funds accumulated by enterprises in amortization funds until they are used for their intended purpose in order to compensate for lost benefits for the period of keeping financial resources in reserves. This, in turn, requires the transformation of the reflection in accounting and statistics of the processes of accrual and use of amortization charges; appointment of a controlling institution in compliance with the targeted use of funds from the amortization fund; consolidation of the proposed configurations in the legislation and regulations of different levels.

Keywords: amortization policy; the concept of amortization policy; reproduction; fixed assets; investment.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2022.